

Sürdürülebilir Liderlik Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Adaptation of the Sustainable Leadership Scale to Turkish: A Validity and Reliability Study

Kürşad ZORLU* - Fatma KORKMAZ**

Öz

Bu çalışmanın amacı Dalati vd. (2017) tarafından derlenen 10 madde ve tek boyuttan oluşan "Sürdürülebilir Liderlik Ölçeği"ni Türkçe'ye uyarlamak ve sosyo-kültürel açıdan ölçek yapısının uygunluğunu ortaya çıkarmak için geçerlik ve güvenilirlik analizlerini yapmaktır. Araştırmanın örneklemini, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Bağbaşı Yerleşkesinde görev yapmakta olan 280 akademisyen oluşturmaktadır. Geçerlik kapsamında yapılan keşfedici faktör analizi sonucunda, toplam varyansın %69'unu açıklayan, orijinal ölçekle uyumlu şekilde 10 madde ve tek boyutlu bir ölçüm aracı elde edilmiştir. Doğrulamalı faktör analizi sonucunda ise modelin oldukça yüksek uyum değerlerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlık güvenilirlik cronbach alpha değeri 0.950, AVE değeri 0.654 ve CR değeri ise 0.950 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu bulgular ışığında, "Sürdürülebilir Liderlik Ölçeği"nin Türk kültür yapısıyla uyumlu, geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, sürdürülebilir liderlik, ölçek uyarlama, geçerlik, güvenilirlik.

Abstract

The purpose of this study is to adapt "Sustainable Leadership Scale" which was compiled by Dalati et al. (2017) and consists of 10 items and one dimension to Turkish and to perform validity and reliability analyses with the intent of revealing the suitability of the scale structure in terms of socio-cultural aspects. The sample of the research consists of 280 academicians working at Kırşehir Ahi Evran University Bağbaşı Campus. As a result of the exploratory factor analysis conducted within the scope of validity, a measurement tool consisting of 10 items and one dimension in accordance with the original scale and explaining 69% of the total variance was obtained. As a result of the confirmatory factor analysis, it was determined that the model has quite high fit indices. Cronbach alpha value of the scale's internal consistency reliability was calculated as 0.950, AVE value was 0.654 and CR value was calculated as 0.950. In the light of these findings, it was concluded that the "Sustainable Leadership Scale" is a valid and reliable measurement tool compatible with the Turkish cultural structure.

Keywords: Sustainability, sustainable leadership, scale adaptation, validity, reliability.

Makale Geliş Tarihi: 03.04.2020. Makale Kabul Tarihi: 14.05.2020

* Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, İİBF, SBKY Bölümü, kzorlu77@gmail.com, ORCID İD: 0000-0001-7542-9838.

** Dr. Arş. Gör., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, ftmtkk1@gmail.com, ORCID İD: 0000-0003-0164-1136.

Görüş

Akademik
Bakış

199

Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020

1. Giriş

Sürdürülebilirlik, çevresel, sosyal ve ekonomik büyüme ile ürün ya da hizmetlerin kalitesi, örgütün bütün olarak paydaşları için değer yaratabilmesi ve etik iş uygulamaları arasındaki dengenin sağlanmasına yönelik bir kavramdır. Bu yönüyle toplumsal gelişimde de belirleyicidir. Liderlik olgusu ise doğru kararlar almak ve etkili çıktılar elde etmenin dışında mevcut olanı sürdürebilme kabiliyetidir. Liderler hedeflerini güncellerken mümkün ve uygun olanı dikkate almak durumundadır.¹ Örgüt içerisinde sürdürülebilirliğin başarısı için bu kavramın yönetim sürecinde odak noktada yer alması gerekmektedir. Bu gereklilik örgütlerde sürdürülebilir liderlik kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sürdürülebilir liderlik, ekonomik, sosyal ve çevre arasındaki ilişki durumunu yönetme süreci olarak değerlendirilmekte² ve bireyin özellikleriyle başlayarak daha sonra topluma ve zaman içerisinde daha geniş çevrelere yayılan bir anlayış şeklinde ifade edilmektedir.³ 21. Yy'da uluslararası alanda sıklıkla bahsedilen ve geleceğin yaşam haklarını korumayı kapsayan sürdürülebilirliğin sağlanmasında bu vizyona sahip liderlerin önemleri göz önünde bulundurulduğunda sürdürülebilir liderliğe ilişkin yapılan çalışmalar gittikçe daha fazla önem arz etmektedir.⁴

Örgütlerin kâr arayışında olmaları ve çevresel, sosyal yönleri ihmal etmeleri, örgütlerin sürdürülebilir kalkınmanın, sürdürülebilir örgüt olmanın faydalarının ve sürdürülebilir liderliğin ne olduğu sorularını yanıtlama ihtiyacını beraberinde getirmektedir.⁵

Sürdürülebilir liderlik ile ilgili yapılan bir çalışmada bu liderlik tarzına ilişkin; derinlik, uzunluk, genişlik, adalet, çeşitlilik, beceriklilik ve koruma olmak üzere 7 temel ilke belirlenmiştir. Bu açıdan sürdürülebilir liderlik, denenmiş ve az bilinen bilgiyi edinmek yerine geniş ve kalıcı bir öğrenmeye yönelmeyi amaç edinir; devamlılık arz eder ve yıldan yıla bir liderden bir sonraki lidere hayatın en değerli yönlerini muhafaza ederek geliştirir; diğerlerinin liderlikleri üzerinde teşekkül eden ve genişleyen dağıtılmış bir liderlik ve yakın çevresine herhangi bir zarar vermeyen aksine geliştiren bir liderlik stildir; birbirine bağlı bir çeşitliliği destekler niteliktedir; maddi kaynakları ve insan kaynaklarını ge-

- 1 Kürşad Zorlu, *Büyük Bozkırın Yükselişi: Nazarbayev Liderliği*, Kripto Yayınları, Ankara 2019, s. 51.
- 2 Elena Pelinescu-Mădălina Rădulescu, "New Times, New Economy... A New Born Leader: The Eco-Leader", *Hyperion International Journal of Econophysics & New Economy*, Sayı:1, Cilt:4, 2011, s. 82.
- 3 Anthony Middlebrooks vd., "Developing A Sustainability Ethic in Leaders" *Journal of Leadership Studies*, Sayı:2, Cilt:3, Aralık 2009, s. 32.
- 4 Fulya Mısırdalı Yangıl-Meltem Dil Şahin, "Sürdürülebilir Liderlik Ölçeği: Geçerlik ve Güvenilirlik Analizi", *Business & Management Studies: An International Journal*, Sayı:5, Cilt:7, Aralık 2019, <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v7i5.1276>, s. 2125.
- 5 Ligita Šimanskienė-Erika Župerkienė, "Sustainable Leadership: The New Challenge for Organizations", *Forum Scientiae Oeconomia*, Sayı:1, Cilt:2, 2014, s. 82.

Görüş

Akademik
Bakış
200

Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020

liştirerek örgüt içinde liderlik yeteneğini kariyer sürecinin ilk basamaklarında keşfeder ve geçmişten ders çıkararak daha iyi bir gelecek yaratır.⁶

Örgütsel yaklaşımla değerlendirildiğinde, etkili liderlik boyutları ve davranışlarından oluşan olağanüstü bir liderlik tarzı olarak dikkat çeken sürdürülebilir liderlik önemli derecede vizyon kalitesi içerir ve sürdürülebilir liderler örgütlerdeki lider ve takipçiler tarafından paylaşılan amaç ve değerleri temsil eden örgütsel vizyonu geliştirir. Bununla birlikte, sürdürülebilir liderler, liderin etkili iletişim kurma ve net hedefler belirleme ve bu hedeflere ulaşmada ikna edici yaklaşımlar uygulama becerisine sahiptir. Sürdürülebilir liderlik, grup ve örgüt çıkarları uğruna güven oluşturma ve kişisel çıkarları aşma kapasitesi yansıtmasının yanı sıra kişisel bütünlüğü ve paydaşların çıkarlarına, haklarına ve daha geniş toplum dahil sahipliklerine duyarlılığı savunur. Ayrıca sürdürülebilir liderlik, ekip oluşturma kapasitesini ve becerilerini, takipçileri için sosyal kolektif kimliği ve liderin takipçilere ilham verme yeteneğini yansıtır. Tüm bunların ötesinde sürdürülebilir liderlik olağanüstü düzeyde çaba ve enerji göstererek motive edilmiş bir işgücü inşa eder.⁷

Sürdürülebilir liderlik tarzı, son dönemde dünyadaki kırılan gelişmelerle ilgili ufaklı tüm örgütler için önem kazanmaktadır. Dolayısıyla sürdürülebilir liderlik konusundaki çalışmaların niceliksel olarak genişletilmesi gerek araştırmacılar gerekse yönetim katındakiler için katkı sağlayıcı olacaktır. Bu bağlamda yapılan bu çalışma "Sürdürülebilir Liderlik Ölçeği"nin Türkçe uyarlaması ve sosyo-kültürel açıdan ölçek yapısının Türk yönetim sistemine uygunluğunu tespit edebilmek için geçerlik ve güvenirlik analizlerini içermektedir.

2. Araştırma Yöntemi

Bu kısımda araştırmanın evren ve örnekleme, ölçüm aracı, dilsel çeviri çalışması ve verilerin analiz yöntemine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

2.1. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evreni Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Bağbaşı Yerleşkesinde görev yapmakta olan akademisyenlerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu evren içerisinde seçilen ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 280 akademisyen oluşturmaktadır. Toplamda dağıtılan 300 anketin 20'si eksik ve üstün körü doldurulması ve uç değer göstermesi gibi nedenlerle analize dahil edilmemiştir. Geriye kalan anketlerden 280 katılımcıyla oluşan örneklem büyüklüğünün evreni temsil etme oranının yeterli düzeyde olduğu görülmüştür.⁸ Örnekleme ilişkin demografik dağılımlar Tablo 1'de görülmektedir.

6 Andy Hargreaves-Dean Fink, *Sustainable Leadership*, John Wiley & Sons, San Francisco 2006.

7 Serene Dalati vd., "Sustainable Leadership, Organizational Trust on Job Satisfaction: Empirical Evidence From Higher Education Institutions in Syria", *Business, Management and Education*, Sayı:1, Cilt:15, 2017, s. 17.

8 Remzi Altunışık vd., *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Sakarya Yayıncılık, Adapazarı 2012, s. 127.

Tablo 1: Örnekleme Yönelik Demografik Dağılımlar

Değişkenler	N=280	%	Değişkenler	N=280	%
Cinsiyet			Medeni Durum		
Kadın	94	33.6	Evli	184	65.7
Erkek	186	66.4	Bekâr	96	34.3
Yaş			Kurumdaki Çalışma Yılı		
18-25	28	10.0	0-1 yıl	24	8.6
26-30	42	15.0	1-5 yıl	80	28.6
31-40	127	45.4	6-10 yıl	116	41.4
41-50	83	29.6	11-15 yıl	60	21.4

Tablo 1'e göre; 280 katılımcının 94'ü (%33.6) kadınlardan, 186'sı (%66.4) erkeklerden oluşurken, 184'ünün (%65.7) evli, 96'sının (%23.2) bekâr olduğu belirlenmiştir. Yaş açısından değerlendirildiğinde katılımcıların yarısından fazlasının orta yaş aralığında olduğu görülmektedir. Kurumdaki çalışma yılına göre ise, katılımcıların 24'ünün (%8.6) 0-1 yıl arasında, 80'inin (%28.6) 1-5 yıl arasında, 116'sının (%41.4) 6-10 yıl arasında ve 60'ının (%21.4) 11-15 yıl arasında olduğu tespit edilmiştir.

2.2. Ölçüm Aracı

Türkçe'ye uyarlama çalışması kapsamında ölçüm aracı olarak Dalati vd. (2017) tarafından derlenen 10 madde ve tek boyuttan oluşan "Sürdürülebilir Liderlik Ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçek önceki liderlik araştırmalarına⁹ dayanılarak karma bir yapı olarak derlenip geliştirilmiştir. Orijinal sürdürülebilir liderlik ölçeğinde araştırma yöntemi yükseköğretim kurumunda görev yapmakta olan 73 akademik ve idari personel ile gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda ölçek geçerliği için keşfedici faktör analizi yapılmış ve ölçek güvenilirliği için cronbach alpha değerlerine bakılmıştır. Keşfedici faktör analizinde açıklanan toplam varyansın %35.334 olduğu, madde faktör yüklerinin ise en düşük 0.716 ile en yüksek 0.855 arasında değerler aldığı, güvenilirlik analizinde ise cronbach alpha (α) değerinin 0.930 olduğu tespit edilmiştir.

9 Jay A. Conger-Rabindra N. Kanungo, *Charismatic Leadership in Organizations*, SAGE Publications, Inc. London 1998.

Jill M. Strange-Michael D. Mumford "The Origins of Vision: Charismatic Versus Ideological Leadership", *Leadership Quarterly*, Sayı:4, Cilt:13, 2002, [https://doi.org/10.1016/s1048-9843\(02\)00125-x](https://doi.org/10.1016/s1048-9843(02)00125-x), s. 343-377.

James Kouzes-Barry Posner, *The Leadership Challenge: How to Make Extraordinary Things Happen in Organizations*, Jossey-Bass, 5th ed., 2012.

Rakesh Mittal-Peter W. Dorfman, "Servant Leadership Across Cultures", *Journal of World Business*, Sayı:4 Cilt:47, <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2012.01.009>, 2012, s. 555-570.

2.3. Çeviri Çalışması

Sürdürülebilir liderlik ölçeğinin Türkçe'ye uyarlama çalışmasının dil geçerliliği kapsamında; ilk çeviri, ilk çevirinin değerlendirilmesi, ilk çeviriden tekrar orijinal dile çeviri, geri çeviri ve geri çevirinin değerlendirilmesi olmak üzere 5 aşamalı yöntem¹⁰ kullanılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle ölçeğin Türkçe'ye çevirisi yapılmıştır. Yapılan Türkçe çeviri bu alanda uzman ve tecrübeli 3 öğretim üyesi ve 1 İngilizce okutmanı tarafından kontrol edilmiş ve kültürel uygunluk açısından değerlendirilmiştir. Daha sonra ölçek 1 İngilizce okutmanı ve uzun yıllar yurtdışı geçmişi olan alanında uzman 2 öğretim üyesi tarafından tekrar İngilizce'ye çevrilmiş ve herhangi bir anlam karmaşası olup olmadığı kontrol edilmiştir. Türkçe'ye tekrar çevirisi kontrol edilen ölçek maddeleri son olarak aralarında Türk dili okutmanlarının da bulunduğu 20 kişiye okutturulmuş ve kişilerin anlayamadıkları, duraksadıkları, anlam kaymasına sebep olabilecek kavramlar düzeltilerek ölçeğin son haliyle kullanılması uygun görülmüştür.

2.4. Analiz Yöntemi

Araştırma yöntemi kapsamında nicel veri analizi tekniğinden yararlanılmıştır. 5'li likert ölçeğinde ve "1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde hazırlanan anket formu, cinsiyet, yaş, medeni durum ve kurumdaki çalışma süresini kapsayan demografik sorular ile 10 madde ve tek boyutu kapsayan sürdürülebilir liderlik ölçeğinden¹¹ oluşmaktadır. Uyarlama çalışması kapsamında öncelikle yapısal geçerliliği ortaya çıkarmak için SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılarak keşfedici faktör analizi (KFA) ve AMOS 24.0 istatistik paket programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Bununla birlikte birleşme geçerliliğini ortaya çıkarmak için faktör analizinde tespit edilen madde faktör yüklerinin yanı sıra açıklanan ortalama varyans AVE (Average Variance Extracted) değerine bakılmıştır. Daha sonrasında ölçek güvenirliliği analizi kapsamında iç tutarlılık güvenirliliği için cronbach alpha ve birleşik güvenirlik için CR (Composite Reliability) katsayıları incelenmiştir. Son olarak ölçekte yer alan maddeler için tanımlayıcı istatistik analizler uygulanmıştır.

3. Araştırma Bulguları

Bu kısımda, Türkçe'ye çeviri çalışması yapılan sürdürülebilir liderlik ölçeğine ilişkin geçerlik kapsamında keşfedici faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi ve birleşme geçerliliği bulguları, güvenirlik kapsamında iç tutarlılık güvenirliliği ve birleşik güvenirlik değerleri ve tanımlayıcı istatistik analiz bulguları sunulmaktadır.

10 Richard W. Brislin vd., *Cross-Cultural Research Methods*, John Wiley&Sons Pub., New York 1973.

11 Serene Dalati vd., "Sustainable Leadership, Organizational Trust on Job Satisfaction: Empirical Evidence From Higher Education Institutions in Syria", *Business, Management and Education*, Sayı:1, Cilt:15, 2017, s. 14-27.

3.1. Geçerlik Bulguları

Yapısal geçerlik için ölçek uyarlama çalışmalarında ölçüm araçlarının faktör yapısını ortaya çıkarmak amacıyla keşfedici faktör analizi ve ölçüm araçlarının kuramsal yapısını doğrulamak için doğrulayıcı faktör analizinin birbirini tamamlayacak şekilde kullanıldığı belirtilmektedir.¹² Bu doğrultuda öncelikle keşfedici faktör analizi yapılmıştır. Sürdürülebilir liderlik ölçeğinin keşfedici faktör analizine uygunluğunu tespit etmek için incelenen KMO Değeri ve Bartlett küresellik testi sonuçları Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: Sürdürülebilir Liderlik Ölçeğinin KMO Değeri ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları

Kaiser Meyer Olkin (KMO)		0.956
Bartlett Küresellik Testi	X ²	2244.257
	sd	45
ekil 1. ekil 2.	p; Anlamlılık düzeyi	0.000*

*: $p < 0.05$

Tablo 2’ye bakıldığında, Kaiser Meyer Olkin (KMO=0.956>0.70) değerinin tatmin edici sınırdan yüksek olduğu, böylece örneklem sayısının faktör analizi yapabilmek için yeterli olduğu¹³ görülmektedir. Bartlett Küresellik testi değerleri ise maddeler arasında yüksek düzeyde anlamlı ilişkilerin faktör analizi yapmak için uygun olduğunu¹⁴ göstermektedir ($p < 0.05$).

Sürdürülebilir liderlik ölçeğine ilişkin faktörlerin öz değerleri ve toplam varyansı açıklama yüzdeleri Tablo 3’de sunulmaktadır.

Tablo 3: Sürdürülebilir Liderlik Ölçeğinin Varyans Açıklama Tablosu

ekil 3.	Öz değerleri	
	Toplam	Açıklanan Varyans %
İş Performansı Ölçeği	6.885	68.851

Tablo 3’e göre, sürdürülebilir liderlik ölçeğinin öz değerleri toplamının 6.885 olduğu ve toplam varyansın %69’unu açıkladığı tespit edilmiştir.

- 12 Sait Gürbüz-Faruk Şahin, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Felsefe-Yöntem-Analiz*, Seçkin Yayıncılık/ Sosyal Bilimler, Birinci Baskı, Ankara 2014.
- 13 Remzi Altunışık vd., *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Sakarya Yayıncılık, Adapazarı 2012, s. 268.
- 14 Joseph F. Hair vd., *Multivariate Data Analysis*, Prentice-Hall, Inc, Upper Saddle River, NY, 7th ed., USA 2009.

Keşfedici faktör analizi sonucunda ortaya çıkan sürdürülebilir liderlik ölçeği madde faktör yükleri ise Tablo 4'deki gibidir.

Tablo 4: Sürdürülebilir Liderlik Ölçeğinin Madde Faktör Yükleri

Sürdürülebilir Liderlik Ölçek Maddeleri	Faktör Yükleri
SL1. Yöneticim, iyi bir kavrayışa sahiptir ve insanların söylediklerini dikkatlice dinler.	0.808
SL2. Yöneticim, ekip üyelerinin kültürel geçmişleri ve değerleri konusunda farkındalık sahibidir.	0.824
SL3. Yöneticim, tüm kanalları açık tutar ve verilen kararlar konusunda ekibi bilgilendirir.	0.828
SL4. Yöneticim, örgütsel hedeflerini etkileyebilecek organizasyonel faktörlerin farkındadır.	0.821
SL5. Yöneticim, diğer çalışanlar ile ortaklaşa çalışır.	0.792
SL6. Yöneticim, sektör trendlerinin/eğilimlerinin bilgilerini yorumlama ve kullanma becerisine sahiptir.	0.799
SL7. Yöneticim, güveni hak eder ve sözlerini tuttuğuna inanılır.	0.842
SL8. Yöneticim, geleceğe yönelik görevler ve hedefler belirleme yeteneğine sahiptir.	0.889
SL9. Yöneticim, örgüt için bir gelecek vizyonuna sahiptir.	0.858
SL10. Yöneticim, kolektif bir takım kimliği geliştirmek için çalışır.	0.831

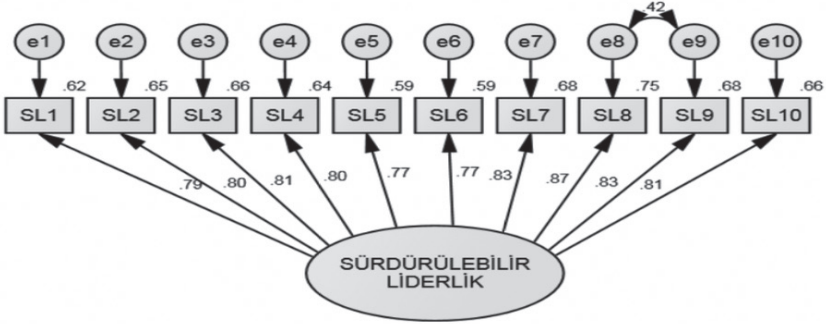
Tablo 4 incelendiğinde, KFA sonucunda sürdürülebilir liderlik ölçeğinin orijinal ölçekte olduğu gibi 10 maddeli ve tek boyuttan oluşan bir yapıda olduğu ve madde faktör yüklerinin en düşük 0.792 ile en yüksek 0.889 arasında değerler almasıyla alt sınır değerlerini geçtiği¹⁵ tespit edilmiştir.

Keşfedici faktör analizden sonra sürdürülebilir liderlik ölçeğinin kuramsal yapısını doğrulamak için yapısal eşitlik modeli (YEM) kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi bulguları ortaya çıkarılmıştır. Birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi YEM modeli Şekil 1'de sunulmaktadır. Şekildeki oklar üzerinde yer alan değerler standartlaştırılmış regresyon katsayılarını (madde faktör yüklerini) göstermektedir.

Gazi

Akademik
Bakış
205
Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020

15 Ömay Çokluk vd., *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*, Pegem Akademi Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2012, s. 194.

Şekil 1: Birinci Düzey Doğrulatoryı Faktör Analizi Yapısal Eşitlik modeli

Şekil 1'e bakıldığında, maddelerin standartlaştırılmış regresyon katsayılarının yani madde faktör yüklerinin en düşük 0.770 ile en yüksek 0.870 arasında değerler aldığı görülmektedir. Ölçeğin madde faktör yüklerinin 0.50'den büyük olmasının her maddenin temsil ettiği boyut ve ölçkle ilişkisinin güçlü olduğunu gösterdiğini ve böylece yapı geçerlik şartlarının birinin sağlandığını¹⁶ ifade etmek mümkündür. Ayrıca modelin uyum değerlerini düşürmesi sebebiyle Şekil 1'de görüldüğü üzere SL8 ve SL9 maddelerine ait yüksek hata terimlerinin göstermiş olduğu modifikasyon kavramsal açıdan uygun şekilde birbirine bağlanarak model tekrar çalıştırılmıştır. Elde edilen uyum indeks değerleri Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5: Sürdürülebilir Liderlik Ölçeği Uyum İndeks Değerleri

Referans Uyum Değerleri*	İyi Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Modelin Uyum Değerleri
X ² /df	≤3	≤4-5	2.261
NFI	≥0.95	0.94-0.90	0.966
TLI	≥0.95	0.94-0.90	0.975
IFI	≥0.95	0.94-0.90	0.981
CFI	≥0.97	≥0.95	0.981
GFI	≥0.90	0.89-0.85	0.946
RMSEA	≤0.05	0.06-0.08	0.067
RMR	≤0.05	0.06-0.08	0.041

* p>0.05, X² =Chi-Square (Ki-Kare), df=Degree of Freedom (Serbestlik Derecesi), GFI=Goodness of Fit Index (İyilik Uyum İndeksi), CFI=Comparative Fit Index (Karşılaş-

16 Joseph F. Hair vd., *Multivariate Data Analysis*, Prentice-Hall, Inc, Upper Saddle River, NY, 7th ed., USA 2009, s. 707.

tırmalı Uyum İndeksi), RMSEA=Root Mean Square Error of Approximation (Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü), RMR= Root Mean Square Residual, IFI= Artırmalı Uyum İndeksi, NFI= Normlaştırılmış Uyum İndeksi, TLI= Tucker-Lewis İndeksi.

Kaynak: Cem Harun Meydan-Harun Şeşen, *Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS Uygulamaları*, Detay Yayıncılık, Ankara 2011, s. 37.

Tablo 5'de yer alan model uyum indeks değerleri incelendiğinde, X^2/df , NFI, TLI, IFI, CFI, GFI ve RMR değerlerinin oldukça yüksek iyi uyum değerlerine sahip olduğu, RMSEA değerinin ise kabul edilebilir uyum değerleri sınırlarında olduğu¹⁷ tespit edilmiştir. Bu bağlamda, kullanılan veriler ile kurulan birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapısal eşitlik modelinin iyi uyum gösterdiğini ve sürdürülebilir liderlik ölçeğinin yapısal olarak geçerli bir ölçek olduğunu söylemek mümkündür.

3.2. Güvenirlik Bulguları

Yapısal güvenirliliği sağlamak amacıyla ölçeğin iç tutarlık güvenirliliğini tespit etmek için cronbach alpha değeri, düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerleri ve ölçekten madde çıkarıldığında elde edilen cronbach alpha değerleri hesaplanmıştır.¹⁸ Ayrıca yapı güvenirliliği için cronbach alpha değerinin hesaplanmasının yanı sıra birleşik güvenirlilik CR (Composite Reliability) değerinin hesaplanması ve birleşme geçerliliği için ise DFA ile faktör yük değerlerinin belirlenmesinin yanı sıra açıklanan ortalama varyans AVE (Average Variance Extracted) değerinin de hesaplanması önerilmektedir.¹⁹ Cronbach Alpha ve CR değerinin $\geq 0,70$; AVE değerinin ise $\geq 0,50$ olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.²⁰ Hesaplanan iç tutarlık güvenirlilik değerleri, CR değeri ve AVE değeri Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6: Sürdürülebilir Liderlik Ölçeği Güvenirlik Analizi ve CR-AVE Değerleri

Sürdürülebilir Liderlik Ölçeği İfadeleri	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Çıkarıldığında Cronbach Alpha Değeri	Cronbach Alpha	CR	AVE
SL1	0.761	0.945	0.950	0.950	0.654
SL2	0.779	0.945			
SL3	0.783	0.944			

17 Cem Harun Meydan-Harun Şeşen, *Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS Uygulamaları*, Detay Yayıncılık, Ankara 2011, s. 37.

18 Fatih Çetin-H. Necat Basım, "Örgütsel Psikolojik Sermaye: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması", *Amme İdaresi Dergisi*, Sayı:1, Cilt:45, 2012, s. 121-137.

19 Joseph F. Hair vd., *Multivariate Data Analysis*, Prentice-Hall, Inc, Upper Saddle River, NY, 7th ed., USA 2009, s. 708-710.

20 Claes Fornell-David F. Larcker, "Evaluating Structural Equation Models With Unobservable Variables And Measurement Error", *Journal of Marketing Research*, Sayı:1, Cilt:18, 1981, s. 39-50.

SL4	0.776	0.945			
SL5	0.743	0.946			
SL6	0.751	0.946			
SL7	0.800	0.944			
SL8	0.857	0.941			
SL9	0.818	0.943			
SL10	0.787	0.944			

Tablo 6'ya göre, cronbach alpha (α) değeri 0,950 olarak hesaplanmıştır. Bu değer arzu edilen kabul edilebilir değer olan 0.70'den büyük olması sebebiyle ölçeğin güvenilir olduğu²¹ tespit edilmiştir. Ayrıca düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarının en düşük 0.743 ile en yüksek 0.857 arasında değerler aldığı ve ölçüm aracından herhangi bir maddenin çıkarılmasının ölçeğin iç tutarlık güvenilirliğini değiştirmedeği görülmüştür. Bununla birlikte CR değerinin 0.950, AVE değerinin ise 0.654 olarak hesaplanmasıyla, iç tutarlık güvenilirliği ve birleşme geçerliğinin sağlandığını, sürdürülebilir liderlik ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu söylemek mümkündür.

3.3.Ölçek Maddeleri Tanımlayıcı İstatistikler

Sürdürülebilir liderlik ölçek maddelerine ilişkin ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 7'deki gibidir.

Tablo 7: Sürdürülebilir Liderlik Ölçek Maddelerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Sürdürülebilir Liderlik Ölçek İfadeleri	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
SL1	2.8929	1.23391	-.060	-1.154
SL2	2.6643	1.20102	.196	-1.180
SL3	2.7250	1.21788	.252	-1.034
SL4	2.8464	1.23625	.089	-1.162
SL5	2.8143	1.18283	-.015	-1.121
SL6	2.8286	1.21486	-.078	-1.162
SL7	2.7393	1.26146	.168	-1.115
SL8	2.7000	1.23972	.257	-1.007
SL9	2.6893	1.28956	.172	-1.207
SL10	2.6750	1.19351	.204	-1.046

Tablo 7 incelendiğinde, araştırmanın örneklem grubu olan akademisyenlerin sürdürülebilir liderlik algılama ortalamalarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca tabloda yer alan çarpıklık ve basıklık değerleri açısın-

dan ölçekteki bütün maddelerin kabul edilebilir sınırlar (+1.5 -1.5) arasında²² yer aldığı görülmektedir ve bu durum ham verinin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada Dalati vd. (2017) tarafından geliştirilen “Sürdürülebilir Liderlik Ölçeği”nin Türkçe'ye uyarlanması ve geçerlik-güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini 280 akademisyen oluşturmuştur. Öncelikle çeviri-geri çeviri tekniği kullanılarak Türkçe'ye çevrilen ölçeğin yapısal geçerliğini ortaya çıkarmak için keşfedici faktör analizi (KFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Bununla birlikte birleşme geçerliğini ortaya çıkarmak için faktör analizinde tespit edilen madde faktör yüklerinin yanı sıra açıklanan ortalama varyans AVE (Average Variance Extracted) değeri incelenmiştir. Ölçek güvenirliliği analizinde ise iç tutarlılık güvenirliliği için cronbach alpha (α) ve birleşik güvenirlik için CR (Composite Reliability) katsayıları hesaplanmıştır. Son olarak ölçekte yer alan maddeler için tanımlayıcı istatistikleri analizler uygulanmıştır.

Araştırma bulgularında; KFA sonucunda toplam varyansın %69'unu açıklayan, madde faktör yükleri en düşük 0.792 ile en yüksek 0.889 değerleri arasında dağılan, orijinal ölçekle uyumlu şekilde 10 madde ve tek boyutlu bir ölçüm aracı elde edilmiştir. DFA sonucunda standartlaştırılmış regresyon katsayılarının en düşük 0.770 ile en yüksek 0.870 arasında değerler aldığı görülmüştür. Ayrıca $X^2/df=2.261$ NFI=0.966, TLI=0.975, IFI=0.981, CFI=0.981, GFI=0.946 ve RMR=0.041 değerlerinin oldukça yüksek iyi uyum değerlerine sahip olduğu, RMSEA=0.067 değerinin ise kabul edilebilir uyum değerleri sınırlarında olduğu tespit edilmiştir. Güvenirlik kapsamında $\alpha=0.950$, CR=0.950; birleşme geçerliği kapsamında AVE=0.654 olarak hesaplanmıştır. Tanımlayıcı istatistikler kapsamında ise araştırma verilerinin normal dağılım gösterdiği ve araştırmaya katılan akademisyenlerin sürdürülebilir liderlik algılama ortalamalarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgular ışığında, “Sürdürülebilir Liderlik Ölçeği”nin Türk kültür yapısı ve Türk yönetim sistemiyle uyumlu, geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bununla birlikte bu çalışmanın sonuçları ile literatürde yer alan benzer çalışma sonuçları ve çalışmalarda yer alan öneriler doğrultusunda bir değerlendirme yapılmıştır. Türkçe uyarlaması yapılan sürdürülebilir liderlik ölçeğinin orijinalinin yer aldığı çalışmada Dalati vd. (2017) araştırmanın sadece 73 örnekleme sınırlı olması ve bundan dolayı geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yetersiz kalması sebebiyle geliştirmiş oldukları ölçeğin geçerlik ve güvenirliliğini artırmak için farklı kültürlerde, farklı sektörlerde ve daha büyük örneklem gruplarında ölçeğin geçerlik ve güvenirliliğinin tekrar test edilmesi gerektiğini be-

22 Barbara G. Tabachnick-Linda S. Fidell, *Using Multivariate Statistics*, Pearson, Sixth Ed., Boston 2013.

lirtmişlerdir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Türkçe'ye uyarlama çalışmasının daha büyük bir örnekleme temsil eden 280 katılımcıyla gerçekleştirilmiş olması, keşfedici faktör analizinin yanı sıra doğrulayıcı faktör analizinin de yapılmış olması, birleşme geçerliği için madde faktör yüklerine ilaveten AVE değerinin de hesaplanmış olması, güvenilirlik için cronbach alpha değerine ilaveten birleşme güvenilirliği CR değerine de bakılmış olması yapılan bu çalışmanın ölçek geçerliği ve güvenilirliğini güçlendirilmesi açısından oldukça önemli olduğunu söylemek mümkündür.

Ayrıca yabancı literatürde yer alan bir başka sürdürülebilir liderlik ölçeğinin Türkçe uyarlama çalışmasını yapan Mısırdalı-Yangil ve Dil-Şahin (2019), geçerlik ve güvenilirliğini test ettikleri ölçeğin çok boyutlu olması ve daha çok üretim sektörüne uygun olması açısından bu kavram ile ilgili yabancı literatürde geliştirilen farklı ve özellikle tek boyutlu bir ölçeğin de Türkçe literatüre kazandırılması gerektiğine vurgu yapmışlardır

Öte yandan Çayak ve Çetin (2018) tarafından okul müdürlerinin sürdürülebilir liderlik davranışlarını belirlemeye yönelik geliştirilen dört boyutlu sürdürülebilir liderlik ölçeği, geliştirilen bu ölçeğin eğitim kurumları haricinde farklı sektör ve örneklemlerde kolaylıkla uygulanıp uygulanamayacağını düşündürmüştür. Tüm bu bulgu ve sonuçlar bir arada değerlendirdiğinde yapılan bu çalışmanın hem literatür hem de uygulama açısından oldukça katkı sağlayıcı olduğu ve önem arz ettiği görülmektedir.

Son dönemde dünyadaki kırılan gelişmelerle irili ufaklı tüm örgütler ve özellikle yönetim katındakiler için gündemde olan ve önem kazanan sürdürülebilir liderlik konusunda sınırlı sayıda literatür çalışması yapılmasına rağmen; güçlü nitelikte bir kavramsal çerçeve ile daha sonra gerçekleştirilecek uygulamalı çalışmalar, geliştirilmeye açık olan bu alana önemli katkılar sunacaktır. Bu çalışmanın tek bir örneklem ve tek bir sektörde yapılmış olması çalışmanın sınırlılığı olup ölçek geçerliği ve güvenilirliğini genelleştirebilmek için gelecek araştırmacıların farklı sektör ve daha geniş örneklem kitlelerinde ölçeği test etmeleri ve sürdürülebilir liderlik kavramının alanının genişlemesi için diğer örgütsel değişkenlerle ilişki ve etkilerini incelemeleri katkı sağlayıcı olacaktır.

Kaynaklar

ALTUNIŞIK, Remzi vd., *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Sakarya Yayıncılık, Adapazarı 2012.

BRISLIN, Richard W. vd., *Cross-Cultural Research Methods*, John Wiley&Sons Pub., New York 1973.

CONGER, Jay A. - Rabindra N. Kanungo, *Charismatic Leadership in Organizations*, SAGE Publications, Inc. London 1998.

Görüş

Akademik
Bakış
210

Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020

- ÇAYAK, Semih - Münevver Çetin, "Sürdürülebilir Liderlik Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Electronic Turkish Studies*, Sayı:11, Cilt:13, 2018, s. 1561-1582.
- ÇETİN, Fatih - H. Necat Basım, "Örgütsel Psikolojik Sermaye: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması", *Amme İdaresi Dergisi*, Sayı:1, Cilt:45, 2012, s. 121-137.
- ÇOKLUK, Ömay vd., *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*, Pegem Akademi Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2012.
- DALATİ, Serene vd., "Sustainable Leadership, Organizational Trust on Job Satisfaction: Empirical Evidence From Higher Education Institutions in Syria", *Business, Management and Education*, Sayı:1, Cilt:15, 2017, s. 14-27.
- FORNELL, Claes - David F. Larcker, "Evaluating Structural Equation Models With Unobservable Variables And Measurement Error", *Journal of Marketing Research*, Sayı:1, Cilt:18, 1981, s. 39-50.
- GÜRBÜZ, Sait - Faruk Şahin, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Felsefe-Yöntem-Analiz*, Seçkin Yayıncılık/ Sosyal Bilimler, Birinci Baskı, Ankara 2014.
- HAIR, Joseph F. vd., *Multivariate Data Analysis*, Prentice-Hall, Inc, Upper Saddle River, NY, 7th ed., USA 2009.
- HARGREAVES, Andy - Dean Fink, *Sustainable Leadership*, John Wiley & Sons, San Francisco 2006.
- KOUZES, James - Barry Posner, *The Leadership Challenge: How to Make Extraordinary Things Happen in Organizations*, Jossey-Bass, 5th ed., 2012.
- MEYDAN, Cem Harun - Harun Şeşen, *Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS Uygulamaları*, Detay Yayıncılık, Ankara 2011.
- MIDDLEBROOKS, Anthony vd., "Developing A Sustainability Ethic in Leaders" *Journal of Leadership Studies*, Sayı:2, Cilt:3, Aralık 2009, s. 31-43.
- MISIRDALI YANGİL, Fulya - Meltem Dil Şahin, "Sürdürülebilir Liderlik Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizi", *Business & Management Studies: An International Journal*, Sayı:5, Cilt:7, Aralık 2019, <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v7i5.1276>, s. 2124-2147.
- MITTAL, Rakesh - Peter W. Dorfman, "Servant Leadership Across Cultures", *Journal of World Business*, Sayı:4 Cilt:47, <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2012.01.009>, 2012, s. 555-570.
- PELINESCU, Elena - Mădălina Rădulescu, "New Times, New Economy... A New Born Leader: The Eco-Leader", *Hyperion International Journal of Econophysics & New Economy*, Sayı:1, Cilt:4, 2011, s. 81-94.
- ŞİMANSKIENĖ, Ligita - Erika Župerkienė, "Sustainable Leadership: The New Challenge for Organizations", *Forum Scientiae Oeconomia*, Sayı:1, Cilt:2, 2014, s. 81-93.
- STRANGE, Jill M. - Michael D. Mumford "The Origins of Vision: Charismatic Versus Ideological Leadership", *Leadership Quarterly*, Sayı:4, Cilt:13, 2002, [https://doi.org/10.1016/s1048-9843\(02\)00125-x](https://doi.org/10.1016/s1048-9843(02)00125-x), s. 343-377.

Gors

Akademik
Bakış

211

Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020

TABACHNICK, Barbara G. - Linda S. Fidell, *Using Multivariate Statistics*, Pearson, Sixth Ed., Boston 2013.

ZORLU, Kürşad, *Büyük Bozkırın Yükselişi: Nazarbayev Liderliği*, Kripto Yayınları, Ankara 2019.

Extended Abstract

Sustainability is a concept for environmental, social and economic growth, and the quality of products or services, the organization's ability to create value for its stakeholders as a whole and ensuring the balance between ethical business practices. In this respect, it is also determinant in social development. The phenomenon of leadership is the ability to sustain what is available, apart from making correct decisions and achieving effective outcomes. Leaders must consider what is possible and appropriate while updating their goals. For the success of sustainability within the organization, this concept should be at the focal point in the management process.

This necessity led to the emergence of the concept of sustainable leadership in organizations. Sustainable leadership style has gained importance for all big and small organizations with fragile developments in the world recently. Therefore, the quantitative extension of the studies on sustainable leadership will contribute both to researchers and those on the management level. In this context, this study includes the Turkish adaptation of the "Sustainable Leadership Scale" and, validity and reliability analyses to determine the suitability of the scale structure to the Turkish management system in terms of socio-cultural aspects .

The universe of the research is composed of academicians working at Kırşehir Ahi Evran University Bağbaşı Campus, and the sample is made up of 280 academicians reached through this universe. Within the scope of the study of adaptation to Turkish, "Sustainable Leadership Scale" which was compiled by Dalati et al. (2017) and consists of 10 items was used as a measurement tool. In the context of the language validity of the adaptation study to Turkish, translation-back translation method was used. Quantitative data analysis technique was used as research method. In the analysis phase, firstly exploratory factor analysis (EFA) was performed by using SPSS 22.0 statistical package program and then confirmatory factor analysis (CFA) was made by using AMOS 24.0 statistical package program to reveal structural validity. However, in order to reveal the validity of merger in addition to the item factor loads determined in the factor analysis, the explained mean variance AVE (Average Variance Extracted) value was examined. Afterwards, within the scope of scale reliability analysis, cronbach alpha for internal consistency reliability and CR (Composite Reliability) coefficients for composite reliability were examined. Finally, descriptive statistical analyses were applied for the items in the scale.

In the research findings; as a result of the EFA, a measurement tool explaining 69% of the total variance with item factor loads distributed between the lowest 0.792 and the highest 0.889 values, and consisting of 10 items and one dimension in accordance with the original scale was obtained. As a result of CFA, it was determined that X^2/df , NFI, TLI, IFI, CFI, GFI and RMR values had quite high and good fit indices and RMSEA value was within the acceptable limits of fit indices. Within the context of reliability, cronbach alpha value is 0.950, and CR value is 0.950 as part of merger validity, AVE value was calculated as 0.654. When these findings are evaluated, it is concluded that the "Sustainable Leadership Scale" is a valid and reliable measurement tool compatible with the Turkish cultural structure and the Turkish management system.